



31^e jaargang

BENTHUIZER TURFJES

september 2022



Gedeelte van het wandtapijt 'Het Ontzet van Leiden'

van Joost Jansz. Lanckaert uit de collectie
van Museum De Lakenhal in Leiden.

Rechts een speldje van Sleutels Conserve.

(privécollectie L. Bregman)



In dit nummer:

Mijmeringen bij een prentbriefkaart, het Beelaertspark
Monumentendag 2022

Rijnland en de Oude Hollandse Waterlinie (1672)

Hendrik Nieuwenhuijsen en Regina Verweij

Straatnamen in BenthuiZEN: het Beelaertspark

De erwtenpellerij bij Van Eeden Petersman

Historische Kring Benthuisen

Van de voorzitter



De warme en droge zomermaanden zijn voorbij en we maken ons op voor het najaar. Opmerkelijk is dat we ons na een aantal maanden niet meer dagelijks bezighouden met de grote problemen in onze maatschappij. De inval van Rusland in Oekraïne en de problemen rondom Israël en Gaza, maar ook de boerenprotesten tegen het stikstofbeleid van de regering en het gebrek aan ruimte voor asielzoekers. Het is al snel weer 'business as usual'.

We leven snel en zijn geneigd het eigen belang voorop te zetten en terugkijken en daar lering uittrekken komt niet veel meer voor.

Als historische vereniging zijn wij wel steeds aan het terugkijken, we proberen de geschiedenis en historie van Benthuisen en haar inwoners in kaart te brengen en dit uit te dragen. Belangrijk is te leren van het verleden om de toekomst te begrijpen. Deze uitgave van het 'Benthuiser Turfje' is weer gevuld met mooie verhalen uit het verleden.



Verder staan we aan de vooravond van de jaarlijkse Open Monumentendag op 10 september 2022. Het landelijk thema voor dit jaar is 'Duurzaamheid'. We geven aandacht aan dit thema met een tentoonstelling met als titel: **Duurzaamheid, de KUNST is hergebruiken**. Verschillende exposanten laten zien wat je van gebruikt materiaal, afval materiaal of uit de natuur iets nieuws kan maken. Deze tentoonstelling is geopend tot en met zaterdag 19 november 2022. De vrijwilligers van de tentoonstellingscommissie hebben er weer een fraaie expositie gemaakt die de moeite waard is om te bekijken.

Op het molenplein zal op deze dag ook allerlei activiteiten plaatsvinden welke een aanvulling op de expositie zijn. U kunt hier zien op welke wijze de materialen worden verwerkt tot iets nieuws, bovendien is de Winkel van Sinkel geopend en zij hebben een kraam met 'bric en brac'

artikelen, misschien vind U hier iets wat U al jarenlang zoekt. Ook de Korenmolen de Haas is zowel binnen als buiten aanwezig.

Op ons overdekte terras kunt U koffie drinken en gezellig een praatje maken. Kortom veel activiteiten waarvoor weer veel vrijwilligers werk hebben verzet, zij zijn een onmisbare schakel in de vereniging en we zijn ze dan ook dankbaar voor het weer steeds beschikbaar zijn.

Toch is voor de toekomst van de vereniging een zorg of er wel steeds voldoende vrijwilligers zijn.

Vanwege de leeftijd of anderszins haken er steeds vrijwilligers af en komen er nauwelijks nieuwe bij. Als U iets voor de vereniging wilt doen, structureel of incidenteel, laat het bestuur dit weten. Alleen met voldoende mensen die iets willen doen voor de vereniging kunnen we ook in de toekomst blijven bestaan.

Veel leesplezier met deze uitgave van het 'Benthuiser Turfje' en hartelijk welkom bij de activiteiten in het kader van Open Monumentendag.

Jan de Ruiter

Standbeeld 'Kikker' in het Beelaertspark, bijgenaamd de kikkerbuurt.



Van de Redactie

Anneke Bregman – de Groot

Voor de tweede keer dit jaar ligt er weer een Benthuiser Turfje voor u klaar. Na een heel warme en droge zomer komt langzamerhand de herfst in zicht. Tijd om de verhalen te lezen uit de Benthuisense geschiedenis.

Van drs. Janneke Groen kregen wij een boeiend artikel over de Oude Hollandse Waterlinie in het rampjaar 1672. Daar waren ook de ambachten Benthuisen en Benthorn bij betrokken. Peter Bazen deelt zijn (mooie) mijmeringen bij een prentbriefkaart over het Beeleartspark. De redactie is blij u te kunnen meedelen dat Peter heeft toegezegd toe te treden tot de redactie van het Turfje. We hopen dat hij via de Turfjes vele verhalen met u zal delen.

Via het Historisch Genootschap Oud Soetermeer kwamen we in het bezit van het boek 'Krassen in de schors' van Henk Roos. Hij beschrijft de geschiedenis van zijn oom en zijn grootvader. Grootvader had vele gaven en was o.a. dirigent van het Benthuisens koor 'Onderlinge Zanglust'. Voor ons Turfje beschrijft hij de geschiedenis van grootvader en een talentvolle zangeres uit Benthuisen.

Verder kunt u lezen hoe het Beelaertspark aan zijn naam kwam.

Van recenter datum is het relaas over de erwtenpellerij aan de Zegwaartseweg. Wie herinnert zich nog de vele wagens met erwtenloof, rijdend door de Dorpsstraat? Is er nu nog een boer in de omgeving van ons dorp die erwten verbouwd?

En ik moet nog even wat rechtzetten. In het laatste Turfje bij het artikel over de familie Diephout, stond een foto met de plattelandsvrouwen. We dachten dat een van de dames mw.



Diephout was. Het is echter mw. M. de Vrij-van Staalduinen. Hierbij de goede foto mét mw. Diephout, rechts.

Er is trouwens een nieuwe tentoonstelling. Van harte welkom!

Nieuwe leden

Dhr. J. Steenwijk (Benthuisen)
Dhr. A. Bregman (Benthuisen)
Mw. Louws-Laban (Zoetermeer)
Dhr. M. Bregman (Zoetermeer)
Dhr. A.C. Bregman (Moerkapelle)

Overleden (voor zover bij ons bekend)

Dhr. M.C. Taal (Dronten)
Dhr. K. Kardolus (Zoetermeer)
Dhr. J. v/d Ent (Benthuisen)
Mw. J. van Muiswinkel-Gräper (Alphen a/d Rijn)

Colofon

Benthuiser Turfjes ISSN 1569-058X

Uitgave van de **Historische Kring Benthuisen (HKB)**
Postbus 33 – 2730 AA Benthuisen
Website: www.historischekringbenthuisen.nl
E-mail: info@historischekringbenthuisen.nl
Bankrekening NL36 RABO 0307 2564 13
NL54 INGB 0002 1265 49

Opgericht 1 februari 1988.

Statutair vastgelegd bij notariële akte op 22 december 1988.

Inschrijvingsnummer 40447628 in het Verenigingsregister van de Kamer van Koophandel te Leiden.

Dit blad verschijnt 3 x per jaar en is gratis voor de leden van de HKB.

De contributie bedraagt € 15,- per jaar.

Bij verzending per post van het Benthuiser Turfje, € 23,50 euro per jaar.

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactiecommissie:

A. Bregman-de Groot (**eindredactie**)
M. Pos (**redactie-ondersteuner**)
L. Bregman (**fotoredactie**)
Am. Bregman (**afgev. bestuur**)
P. Bazen
M. v/d Haven-Verweij

Vormgeving Twinzet, Leidschendam.

Printwerk Drukkerij Zoeterhage, Zoetermeer.

Kopij voor het volgende Benthuiser Turfje inleveren vóór 15 oktober 2022.

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen aan te passen en/of in te korten.

Bestuur van de HKB:

J. de Ruiter, voorzitter / secretaris
Vacature: secretaris
P. Bazen, penningmeester
D. van Bavel-Branderhorst, lid
Am. Bregman, lid
K. 't Jong, lid

Oudheidkamer De Negen Turven

(met Winkel van Sinkel)

Dorpsstraat 139, 2731 AN Benthuisen

Illustraties in dit blad komen uit het archief van de Historische Kring Benthuisen, tenzij anders vermeld.

Mijmeringen bij een prentbriefkaart

Als je aan de westkant BenthuiZEN binnenkomt en de Dorpsstraat inrijdt kun je er zomaar, zonder dat je het in gaten hebt, het Beelaertspark voorbijrijden. Een mooi en idyllisch stukje van ons mooie dorp. Deze mijmeringen gaan over een bewoner die in de 50 - en 60er jaren van de vorige eeuw daar geboren en opgegroeid is.

Door: Peter Bazen

Mijmeringen: volgens van Dale "droefgeestig gepeins", zijn deze mijmeringen droefgeestig?

Nee, zeker niet, eerder een reflectie van heimwee en héél véél geluk en plezier.

Beelaertspark, daar ben ik in 1958 geboren. Tijdens mijn eerste 6 levensjaren bestond ons gezin uit 5 personen. Opa, mijn vader en moeder, broer Wim en mijzelf. Opa is in 1964 overleden.

De huizen, bestaande uit 9 blokken van 2 huizen, zijn gebouwd in opdracht van woningbouw-vereniging 'Algemeen Belang' gebouwd in 1917/1918.

Ons huis

Als mijn grootouders er hebben kunnen wonen met 7 kinderen dan hebben wij met 5 en later met 4 bewoners zeker geen klagen. Mede door de aanbouw van keuken en een schuur is het een ruime woning geworden. De muren waren éénsteens muren, van isoleren hadden ze destijds geen hoge pet op, waardoor de temperatuur bij een warme zomer binnen behoorlijk kon oplopen.



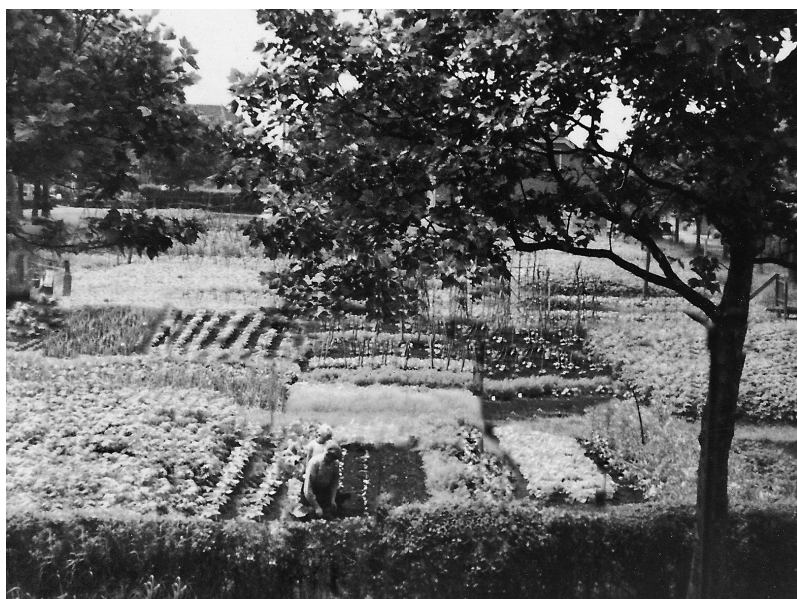
Maar wat te denken van strenge winters, zoals 1963... dan kregen we een lekkere warme kruik in bed (heerlijk voor de voetjes), dik de ijsbloemen op de ramen en bij het wakker worden een stukje bevroren deken van het uitademen.

In de aangebouwde keuken is ook het toilet geplaatst, deze stond vroeger, voor mijn geboorte, een stuk buiten de woning. Doordat de keuken verplaatst is ontstond er een gezellige 'eetkamer', met een heerlijke kolenkachel. Hier werd niet alleen gegeten, maar hier werd ik in de teil gewassen, een douche was er niet. Als het erg koud was, dan werd het wassen verplaatst naar de woonkamer. Daar was het iets warmer dan in de achterkamer. Het was altijd wel leuk om in de keuken te 'helpen', lekker afwassen of om te helpen bij het koken.

Onze buren

Onze buurman was de broer van mijn moeder, Cornelis (Kees) Francken. Oom Kees was getrouwd met Aartje Dekker en ze hadden 2 zonen, Piet en Klaas.

Om bij oom Kees te komen, hadden we achter in de schuur een opening, waardoor je direct in de schuur van oom kwam. Lekker makkelijk bij slecht weer. Ik was zeer vaak bij oom te vinden, hij had achter in zijn tuin een lekkere grote schommel gemaakt, hier heb ik zeer veel gebruik van gemaakt.



In het Beelaertspark woonden ook 2 ooms en tantes van mijn moederskant.

Hele aardige mensen, al heb ik één oom best wel boos gekregen. Wat is er gebeurd: oom had, naast waar nu de woning van de fam. Van der Kruif staat, een best wel groot kippenhok staan. Wat deed ik als kind, lekker op het kippenhok klimmen om er te spelen.

Helaas, hier waren niet alleen de kippen niet van gediend, maar zeker oom was niet gecharmeerd van mijn actie. Dat is me 'keurig' duidelijk gemaakt.

Volkstuintje

Recht voor ons huis had opa een volkstuintje, waar allerlei soorten groente en ook aardappels werden geteeld. Ik was vaak bij opa in de tuin te vinden. Je kon dit tuintje alleen bereiken over een smal bruggetje, nou ja bruggetje, volgens mij waren het 2 oude spoorbielzen naast elkaar. Je moest goed uitkijken als de bielzen nat waren, dat was het slootje wel erg dichtbij. Helaas is de huur van alle tuintjes door de eigenaar eenzijdig opgezegd en is hier in de zestiger jaren het park aangelegd.



Spelen in en rond ons huis

Wat een ruimte was er naast ons huis, heerlijk om er te spelen. Auto's waren er eigenlijk niet te vinden, mocht er één auto door de straat gaan dan was het druk. Je kan het je niet meer voorstellen. Het was niet een spelletje, maar samen met mijn nicht Anja Blom gingen we naar het kruisgebouw om aan zr. Ank van Oostende zogenaamde proefmonstertjes te vragen van verschillende verzorgingsproducten, zoals lotion, zalf en poeder. Deze kregen we zéér regelmatig en we konden hier uren mee spelen.

Ook met veel buurtkinderen, zoals Leo van der Meer, Leo van Leeuwen, Ton Alberts, Gert Mets en Marrie van Soest werd er vaak "busjetrap" gespeeld. Er waren genoeg plekjes om je te verstoppen, achter de kastanjabomen, achter het kruisgebouw en wat te denken achter de oude veiling en het transformatorhuisje. Altijd hoopte je, wanneer je gevonden was, dat de laatste je dan kon vrij buten.

Wat echt prachtig was, rijden met zelfgemaakte zeepkisten, het waren niet echt zeepkisten, maar je kon er heerlijk rond de vijver rijden. Mijn kar was gemaakt door oom Kees, 4 oude wieltes van een kinderwagen, bij autosloperij Van Eck werd 'gesmeekt' om een vrachtwagenstuur, jawel, compleet met richtingaanwijzer en versnellingspook. Er was zelfs een vriendje, zijn vader was een timmerman, die een aanhanger aan zijn kar had, wat was die prachtig. Ik weet nog dat mijn elleboog gebroken was en dat ik deze met oefeningen recht moest krijgen. Nou, dat ging met de houten kar perfect. Door vriendjes werd ik geduwd, handen aan het stuur: linksom dan weer rechtsom en de arm blijven strekken. Bij controle in het ziekenhuis waren de artsen verbaasd dat mijn arm zo goed was hersteld, dit dankzij de zelfgemaakte kar.

Dit zijn maar een paar herinneringen uit het mooie Beelaertspark. Natuurlijk zijn er nog meer verhalen te schrijven, wellicht komt er een vervolg... wie weet.



Monumentendag 2022

“Duurzaamheid, de KUNST van hergebruiken”

Bestuur en vrijwilligers van de HKB kijken uit naar 10 september 2022. Monumentendag.

Een dag waarop de deuren van de oudheidkamer wijd open staan en ook het plein ervoor in feestelijke stemming is om ieder die op bezoek wil komen, feestelijk te ontvangen. En net als het op zoveel plaatsen feest is dat alles weer gevierd kan worden na de coronatijd zijn wij niet minder blij dat al geruime tijd elke week de deuren open kunnen voor een bezoek aan de oudheidkamer, maar zeker op monumentendag.

Door: Marjolijn van der Haven-Verweij

Op monumentendag staan we altijd stil bij een bepaald thema. Dit jaar is het thema: ‘Duurzaamheid’. Actueler kan bijna niet, want de laatste jaren worden we er op allerlei terrein op gewezen dat het goed uit de hand is gelopen, wat betreft ons gebruik van allerlei artikelen en ook hoe (slordig) we met artikelen en de natuur omgaan.

De meeste leden van de Historische Kring BenthuiZEN hebben in hun leven een andere tijd gekend. Spreek je over hergebruik, dan kan het antwoord zijn: “ik kreeg een jas die van een oude jas van mijn moeder gemaakt was” Dat was voor velen heel gewoon, omdat je niet zomaar kleding weggooid, maar ook was er niet altijd nieuwe kleding voorradig. Bovendien droeg niet iedereen elke dag andere kleding. Wie had 10 T-shirts in de kast? Nu is dat zo’n beetje standaard heb ik het idee.

We hebben allemaal meegemaakt dat er meer en meer spullen in ons leven kwamen. Eerst werd het brood van de bakker zonder verpakking bezorgd of opgehaald. De gebakjes bij een feest zaten in een doos (kist) die na het feest weer terugging naar de bakker. De stroop werd in een bus of (nog eerder) in een kannetje gegoten en steeds opnieuw gebruikt. Niet voor te stellen nu we onze plastic flessen daarvoor gebruiken.

Plastic is voor sommigen een woord dat met afschuw wordt uitgesproken, maar wat heeft het ook veel comfort en hygiëne gebracht. Het was toch super dat er bij de slager plastic blaadjes tussen de cornedbeef werden gelegd zodat je niet één dikke plak corned beef meer vond in het zakje en de plakjes

makkelijk op je boterham konden worden gelegd. En de koekjes kregen met hun nieuwe verpakking ook bescherming, zodat het niet meteen een zak kruimels werd.

Maar zoals het met heel veel verbeteringen gaat: er komt een moment dat het doorslaat.

En... zeker het gedrag wat we ons door de jaren heen eigen hebben gemaakt. Er wordt van alles meegenomen wanneer we op pad gaan, maar restafval mee terug nemen...’ eh hh moet dat??’

Als er nu een feest is in een dorp, stad of wat voor bijeenkomst dan ook, moet na afloop de reinigingsdienst aan het werk om alle rommel weer op te veegen en schoon te poetsen. Was dit in onze jeugd na Koninginnedag ook al zo?

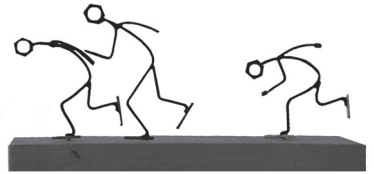
Gelukkig is bij velen altijd het goed omgaan met van alles gebleven.

Goiden we niet het eten, wat overbleef na een maaltijd, meteen in de vuilnisbak. We waren de komst van de koelkast niet vergeten en waardeerden die elke dag.

En velen hebben gelukkig het boterhamzakje voor de lunch al lang vervangen door die leuke hippe lunchdozen waarin je boterham niet in elkaar gedrukt wordt en veel lekkerder blijft.

De doos kun je dan thuis weer afwassen voor het volgende gebruik. Heel mooi! Als kinderen 4 jaar worden en naar de basisschool gaan is er meestal tussen de cadeautjes de lunchdoos met bijpassende beker en met een van hun favoriete plaatje(s) erop.





We kunnen heel boos zijn op ons grote ver- / gebruik van allerlei artikelen of ruimtes, maar eerlijk is eerlijk, we genieten ook van heel veel dingen. Hoe leuk is het als tiener (geldt ook voor onszelf) een kamer op te knappen en dan leuke dingen erbij kopen om het nog meer naar ons zin te maken. Niet alleen in onze huizen. De wachtkamer bij de dokter ziet er ook anders uit dan veertig jaar geleden. De winkels waar we



En je doet nu niet meer mee als je daar geen kleding koopt. En die jurk van oma. Met een riem van je vader om je middel ben je toch helemaal trendy gekleed. En wat op de oude kleuterscholen heel gewoon was (er was geen geld voor voldoende nieuw materiaal), je maakte voorwerpen van gebruikt materiaal. Wie heeft niet een paddenstoel gemaakt van een closetrol of een koekoeksklok van een doos met als gewichten de dennenappels die in de bossen werden gezocht. Als je kind de kleuterleeftijd



al die spullen gaan kopen doen mee aan modetrends. En... wie kijkt er niet terug op een mooie vakantie in een ver land? We zijn bergen gaan beklimmen, maar oh als je dan hoort wat een 'rotzooi' er wordt achtergelaten. Jammer. Maar velen zijn ook echt aan het genieten

had stond er toch altijd een tas naast de oude krantenbak om gebruikte doosjes, flessen etc. te verzamelen voor school. Soms kreeg je zelfs een verzoek bepaalde yoghurt uit dat en dat bakje te eten want juf had er 40 nodig. Veel creatieve mensen hebben vaak voorwerpen, ja echt kunstwerken, gemaakt van gebruikt materiaal. En dit is niet alleen de laatste jaren gebeurd. Het is wel bijzonder als mensen ideeën hebben om met een aantal plastic doppen een bijzonder kunstwerk te creëren. We kunnen allemaal wel iets opnoemen wat we hebben gezien of misschien wel zelf ook gedaan hebben. En die creativiteit is ondergebracht op de tentoonstelling die vanaf monumentendag te zien is in de oudheidkamer. En er is echt schitterende kunst neergezet. Wij nodigen iedereen uit om naar de creaties en kunst te komen kijken en wie weet hoe vaak we dan horen: maar die doet dat en je kan van dat!!!

geweest en hebben hun rommel meegenomen. In ons plakboek zit echter ook de ticket van het vliegtuig dat ons naar verre oorden bracht.

Moet dit nu allemaal stoppen? Sommigen willen dit, maar we moeten realistisch zijn; we leven met heel veel mensen op deze aarde. Maar je moet sommige dingen misschien wel schreeuwerig brengen om resultaat te krijgen. De 'nieuwe' kapotte spijkerbroeken hebben velen wel naar de tweedehandswinkel gebracht.



Veel plezier bij uw bezoek aan de Oudheidkamer en natuurlijk ook bij het duurzame winkeltje naast de Oudheidkamer, de Winkel van Sinkel!

Bijgaande foto's tonen voorbeelden van creatief (her)gebruik.

Rijnland en de Oude Hollandse Waterlinie (BenthuiZEN en Benthorn) in het rampjaar 1672

Wat weten wij van 1672? Volgens de geschiedenisboeken was “het volk redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos.” In dit jaar begon de Hollandse oorlog en werd ons land aangevallen door Engeland, Frankrijk en de bisschop van Münster (door het volk “Bommenberend” genoemd). Was BenthuiZEN daarbij betrokken? Jazeker en de Benthorn ook! Drs. Janneke Groen, werkzaam bij het hoogheemraadschap van Rijnland, hield daarover een boeiende lezing die wij graag met u delen.

Door: drs. Janneke Groen

In dit artikel wil ik u iets meer vertellen over de wintermaanden van 1672-1673, toen de bevolking van de ambachten BenthuiZEN en Benthorn een actieve rol gingen spelen in het in standhouden van de Oude Hollandse Waterlinie.

Officieel houdt het hoogheemraadschap van Rijnland zich al sinds 1286 bezig met het onderhoud van en toezicht op regionale waterstaatswerken. Tijdens dit lange bestaan heeft Rijnland veelvuldig te maken gekregen met politieke en militaire gebeurtenissen. Het Rampjaar ging dus niet zomaar aan het waterschap voorbij. Eén van de belangrijkste gebeurtenissen voor Rijnland was wellicht de totstandkoming van de Oude Hollandse Waterlinie, hoewel het waterschap daar niet aan grensde en er geen landen in Rijnland onder water werden gezet. In deze bijdrage wil ik kort toelichten hoe Rijnland werd betrokken bij de totstandkoming en het standhouden van de Waterlinie, omdat het toch een enigszins onderbelicht onderwerp is. Rijnland droeg tijdens het Rampjaar op verschillende manieren bij aan de Oude Hollandse Waterlinie:

- Het laten stijgen van het boezemwater tot het niveau van het gemiddelde winterpeil om de Waterlinie van zoet inundatiewater te voorzien.
- Het tegengaan van vijandelijke inundaties, bijvoorbeeld door de bouw van de Prinsendijk langs de Enkele Wiericke in samenwerking met Delfland en Schieland.
- Het afwateren van inundatiewater in samenwerking met het grootwaterschap van Woerden, dat wel was geïnundeerd en afwaterde op Rijnland.

In de aanloop naar de winter ontstond de angst dat het Franse leger via het bevroren inundatiewater Holland binnen zou trekken. Deze angst werd uiteindelijk bewaarheid toen een legereenheid onder leiding van de hertog van Luxembour op 27 december 1672 via het ijs Holland binnentrok en Zwammerdam en Bodegraven plunderde en verwoestte. Het was noodzakelijk dat hier maatregelen tegen werden getroffen.

De theorie

Zodoende gaven de Staten van Holland op 9 november 1672 de opdracht aan Rijnland om een lijst op te stellen van alle dorpen en plaatsen in Rijnland, met alle manschappen die opgeroepen konden worden om het bevroren inundatiewater op te breken, oftewel ‘ijsen en bijten’. In eerste instantie werd er een voorlopige lijst ingediend, die op den duur werd uitgewerkt tot een officieel advies. Het kwam bekend te staan als het

*‘Advijts, geformeert bij de Dijckgraef ende Hogeheemraden van Rijnlandt [...] dienende tot beveiling van de provintie van Hollandt jegens de invasien ende incursien die den vijant soude ondernemen bij tijden van besloote water en ijs.’*¹⁰

In dit advies werd per open te bijten watergang, vanaf de Enkele en de Dubbele Wiericken tot aan de Drecht bij Uithoorn, aangegeven hoeveel manschappen er minimaal nodig waren. Ook werd er aangegeven welke ambachten voor deze manschappen en de benodigde materialen moest zorgen.

Bijvoorbeeld voor de Groote of Dubbele Wiericke, die op 2.150 Rijnlandse roeden werd vastgesteld (één roede staat hierbij gelijk aan 3,76 meter) waren in totaal 425 man nodig. Dit werd berekend door aan te houden dat er per 100 roeden aan op te breken ijs ongeveer 20 manschappen vereist waren. Zodoende werden er 435 manschappen opgeroepen uit Stompwijk en Wilsveen, Zwammerdam, BenthuiZEN en Benthorn, Zoetermeer, Zegwaard, Bodegraven, Boskoop, Bloemendaal, Willens en Stein. BenthuiZEN en Benthorn moesten hiervan 30 manschappen optrommelen en 22 bijlen en 8 haken leveren (zie figuur 1 op de volgende pagina). Per watergang werd er aangegeven hoeveel ijs er opengebijt moest worden. Ook gaven zij de opdracht aan molenaars om de poldermolens draaiende te houden, zodat het water in beweging bleef. Daarbij moesten er patrouilles worden uitgevoerd, niet alleen om de manschappen tegen aanvallen van de vijand te beschermen, maar ook dat zij op hun plek bleven.

Bar. de groote Overrichen.

<i>Die van Stompwijkken</i>	<i>vijsdaz - 30 may - 60 bifen. 20 gudeken</i>
<i>Die van IJmuidam</i>	<i>— 25 may - 18 bifen. 7 gudeken</i>
<i>Beetrijken en Beetgoez</i>	<i>— 30 may - 22 bifen. 8 gudeken</i>
<i>Soetermeer</i>	<i>— 60 may - 44 bifen. 16 gudeken</i>
<i>Segnadt</i>	<i>— 55 may - 40 bifen. 15 gudeken</i>
<i>Doodgraven</i>	<i>— 30 may - 22 bifen. 8 gudeken</i>
<i>Dorpsvrijm.</i>	<i>— 30 may - 22 bifen. 8 gudeken</i>
<i>Dorpsvrijm.</i>	<i>— 40 may - 30 bifen. 10 gudeken</i>
<i>Willems</i>	<i>— 25 may - 18 bifen. 7 gudeken</i>
<i>Stoijn</i>	<i>— 60 may - 40 bifen. 20 gudeken</i>

Figuur 1. Fragment uit het 'Advij, geformeert bij de Dijkgraef ende Hogeheemraden'. NL-LdnHHR, Hoogheemraadschap van Rijnland (Oud Archief van Rijnland), inv.nr. 1.1.1/9491a.

Tot slot raadde het bestuur aan dat enkele andere watergangen, waaronder de Gouwe, De Goudse trekvaart, de Aar en een gedeelte van de Drecht, door manschappen uit Schieland en Delfland opengebaten moesten worden. Uiteindelijk werd het bevel om te gaan ijsen en bijten op 17 december gegeven aan alle inliggende ambachten.

Het plan was minutieus uitgedacht, zoals uit het advies van de dijkgraaf en hoogheemraden blijkt. Maar, dan rest nog de vraag, waarom werkte het dan niet?

De praktijk

Dat het plan niet succesvol was, blijkt uit het 'Verbael gehouden bij de Heeren Fredericq van Dorp, Heere van Maesdam, etc. Dijkgraeff, Arent van Wassenaer, Heere van Duvenvoorde etc. ende Johan van Wassenaer, Heere van Warmont etc., Hogeheemraden van Rijnlandt, geadsisteert met den Secretaris Hulshout aengaende het besogneerde over het subject vant ijsen ende bijten van de canalen naest aen den vijant gelegen, voorgevallen in den jaere 1672'.⁹

Hierin deed het bestuur uitvoerig verslag van haar handelen en waarom de zaken niet liepen

zoals zij zich had voorgesteld. Zo had het hoogheemraadschap tijdig gehandeld – volgens het bestuur zelf – maar kregen zij niet op tijd antwoord van de inliggende ambachten. Sommige ambachten hadden zelfs expres verkeerde aantallen doorgegeven, waardoor er geen complete lijst kon worden opgesteld.

Daarbij had Rijnland geen middelen om controle of druk uit te oefenen op de manschappen. Het bestuur schreef verschillende personen aan, waaronder de graaf van Königsmarck, met het verzoek dat er soldaten werden ingezet om de ambachtslieden in de gaten te houden. Hoewel dit wel werd toegezegd, kwam hier in de praktijk weinig van terecht. De soldaten waren immers nodig aan het front. Rijnland kon dus wel dreigen met militair ingrijpen, maar eigenlijk stond het machteloos.

Tot slot zagen weinig ambachtslieden het nut in van het ijsen en bijten. Zij verkregen weinig tot geen vergoeding, werden soms ruw behandeld en moesten werken en slapen in barre omstandigheden. Het bestuur gaf de bodes de opdracht om per ambacht na te gaan wie niet was komen opdagen en waarom niet.

In BenthuiZEN en Benthorn had de bode C. van Cleij de vraag gesteld aan twee schepenen, vanwege de afwezigheid van de schout en ambachtsbewaarders. De schepenen gaven aan dat de manschappen op 27 december waren vertrokken, maar kort daarna terug waren gekeerd omdat het begon te dooien en het bijten niet nodig leek.

Na terugkeer van de schout werd ook bekend dat ene Pieter Sijmontsz. Backer 'onwillig' was geweest (zie figuur 2) naar mijn idee. Anderen gingen zelfs een stapje verder: Mees Joppen Murwijn uit Voorschoten bijvoorbeeld, liet zich 'liever in zijn deur [...] ophangen als te gaen byten ofte iets daer toe te contribueren'. Ene Gerrit Jansz. van Langevelt, inwoner van Noordwijk, had in eerste instantie aangegeven dat hij mee zou gaan, maar toen hij de compensatie ontving smeed hij het geld op de vloer en 'seggende dat hij den duyvel van het gelt, ende vande burgemeesters hadde, daer op hij oock is 't huijs gebleven.'

Conclusie

Uiteindelijk waren er een aantal oorzaken waarom de operatie niet succesvol kon worden uitgevoerd: de operatie kwam traag tot stand, het

waterschap kon geen (militaire) druk uitoefenen om ambachtslieden aan het werk te zetten en ambachtslieden zelf zagen hier geen heil in vanwege de barre omstandigheden. Zoals Leen Ouweneel het in zijn pas verschenen boek prachtig opsomt:

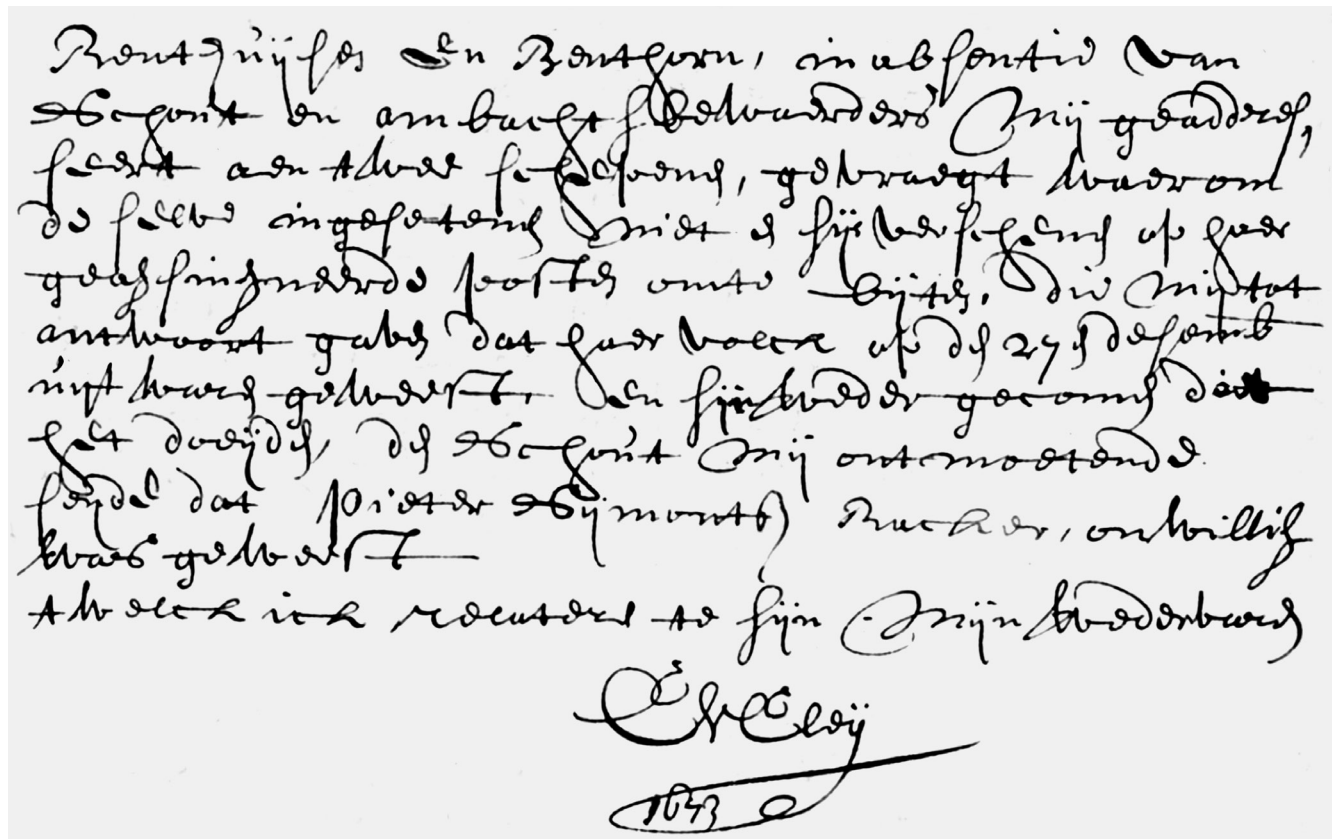
*"Geconcludeerd kan worden dat inderdaad de invallende dooi de invasie van de Fransen heeft verijdeld en niet het tekortschietende 'ijsen en bijten'."*⁶

Wat ik wil aantonen is dat waterschappen, in dit geval Rijnland specifiek, een belangrijkere rol speelde in de totstandkoming en bescherming van de Oude Hollandse Waterlinie, dan tot nu toe werd gedacht. Daar is weinig aandacht aan besteed, terwijl het voor waterschappen een enorme taak was om deze inundaties te bewerkstelligen of – wanneer de Fransen uit de Republiek trokken – dit te verwerken. Rijnland speelde hier misschien geen hoofdrol in en niet alle plannen die het opstelden waren succesvol, maar is het illustratief om te laten zien wat een waterschap zoal kon betekenen in tijden van rampspoed.

Janneke Groen

Archivist bij het hoogheemraadschap van Rijnland
Janneke.Groen@rijnland.net

Figuur 2. Fragment uit het verslag van de heemraadsbode C. van Cleij. NL-LdnHHR, Hoogheemraadschap van Rijnland (Oud Archief van Rijnland), inv.nr. 1.1.1/9491b.



Bontgrijf en Bontgorn, in afsonder van
 Hogent en ambachtsbewaarders. Bij gadering,
 eerst aan twee schepenen, gevraagd waarom
 de schepenen ingesloten niet afgevaardigd op een
 vergadering met de schout. Die niet tot
 antwoord gabe dat een boer op de 27 de febr.
 niet was gekomen. Een finkvader gecomen die
 het dooide, de Hogent bij ontmoetend.
 finkvader dat Pieter Sijmontsz. Backer, onwillig
 was geweest
 Alleen in redenen te zijn. (Bij de dood van)
 C. van Cleij
 1673

Regina

Begin dit jaar verscheen mijn boek 'Krassen in de schors – Het verborgen verleden van Hendrik en Gerard Jacobus - Een kleine familiegeschiedenis'.

Het verhaal speelt zich af tussen 1865 en 1920. In hoofdstuk 11 'Regina' staat een aardig verhaal dat zich afspeelt in BenthuiZEN aan het begin van de 20e eeuw.

Door: Henk Roos

Uit dat hoofdstuk volgt hier een fragment:

"Na in Zoetermeer / Zegwaard reeds twee zangkoren te hebben opgericht werd Hendrik Nieuwenhuijsen in 1909 ook nog dirigent van het Christelijke Zangkoor 'Onderlinge Zanglust' in het naburige dorp BenthuiZEN, te voet een uur gaans van Zegwaard. Op 29 januari 1910 vond het eerste concert van het BenthuiZENse koor onder de nieuwe dirigent plaats". Het blad *Nederland en Oranje* schreef onder meer de volgende lovende woorden: "Eerst wat zwak en weifelend, als de gang van een kind, dat pas begint te lopen, daarna vast en zeker, als de parademarsch van eene legerafdeeling, nu eens melodieuze en wegsmeltend zacht, als het vleugelgeluid van eene vliegende duive, dan weer krachtig in volle zelfbewustheid als de machtige wiekslag van den adelaar, die zich opheft naar den hooge, naar het Excelsior, zoo klonken de melodieën, die de Chr. Zangv. 'Onderlinge Zanglust' dinsdagavond j.l. ten gehoor bracht. De vereeniging gaf hare 1ste uitvoering die, ondanks het ongunstige weer, door een 180-tal belangstellenden werd bijgewoond, in de Ned. Herv. Kerk. Over de uitspraak, die bij vele koren van ons platteland zoo veel te wenschen overlaat, valt niets te zeggen, dan een woord van lof. In 'Gij, zilv'ren Sterren!' van Curschman en in 'Van eene Koningsvrouwe' van Arnold Spoel, 2 sopraansolo's met orgelbegeleiding, mochten we

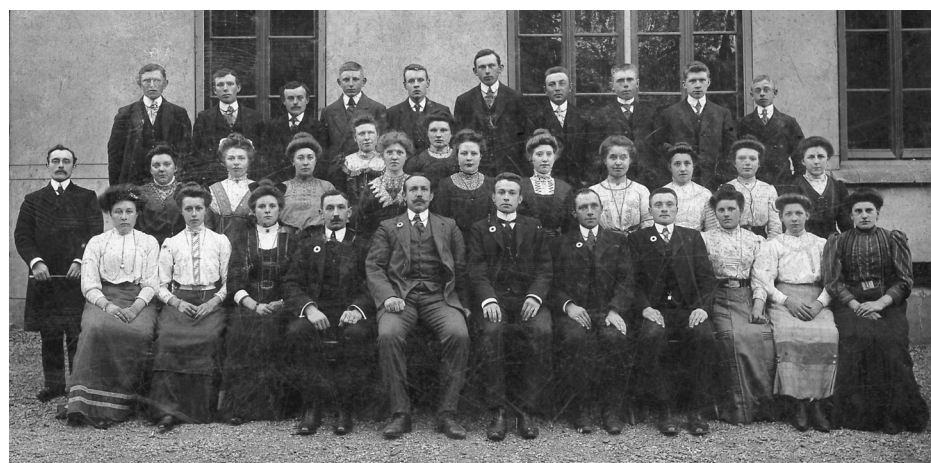
met genoeg de klankvolle, zuivere en natuurlijke stem van mej. R. Verwey bewonderen."

Met deze mejuffrouw werd gedoeld op de struise 18-jarige BenthuiZENse landarbeidersdochter Regina Verweij. De dirigent, de dertig inmiddels gepasseerd en nog steeds vrijgezel, was niet alleen de ontdekker van haar stem, hij zag ook haar ontluikende vrouwelijk charmes. De tekst die zij zong in Van eene koningsvrouwe, een gedicht van Boele van Hensbroek, is veelbetekenend:

*Er was een grijze koning,
die heerschte in het land bij der zee.
Hij reed daarheen waar de bergen zijn,
daar woont er zoo menig lief maagdelijn.
En hij bracht een jong bruideken mee,
Hij bracht een jong bruideken mee.*

Dit gedicht verwijst duidelijk naar de grijze koning Willem III, die ooit in Duitsland zijn 20-jarige bruid Emma ophaalde. Of zou de 36-jarige dirigent Hendrik hier ook stiekem aan zijn 18-jarige sopraantje Regina (= 'koningin') hebben gedacht? Op een groepsfoto van het koor uit 1910 zien we Regina links op de voorste rij zitten. Haar lange haar opgestoken, een fraaie hooggesloten witte blouse, en een lange rok. Naast het koor staat Hendrik, een kleine man met een indrukwekkende knevel, in zijn zwarte geklede jas, de dirigentenstok in zijn beide handen. Het duurde niet lang, voordat de vonk oversprong: het werd wat tussen de jonge

Foto van de christelijke gemengde zangvereniging 'Onderlinge Zanglust' uit 1910. Dirigent Hendrik staat aan de linkerkant, met dirigeerstok en Regina daarvoor tweede van links zittend.



BenthuiZENse en haar dirigent, de zestien jaar oudere schoolmeester.

Op 30 april 1912 was er feest met taartjes op het BenthuiZENse koor, ter gelegenheid van de 'Verlovingsfuif' van de 'directeur' Hendrik Nieuwenhuijsen met Regina Verweij. Op 31 oktober 1912 kreeg dat feest een vervolg. De voorzitter kwam de dirigent en zijn bruid feliciteren met hun voorgenomen huwelijk. Als cadeau werd hun een fraaie spiegel overhandigd.

Hier waren de regels uit een oud versje van toepassing:

Mijn allerliefste klein sopraantje, waarmee ik wandelde in 't laantje, het mooiste meisje van de zangvereniging.

Sommige dorpelingen, vermoedelijk afgunstige jongemannen, waren er niet zo mee ingenomen. Soms, zo gaat het verhaal, werden er takkenbossen neergelegd om de indringer, nota bene een Amsterdammer van oorsprong, als hij kwam aanlopen uit het naburige dorp, de toegang tot het huis van zijn verloofde te versperren.

Op 19 november 1912 traden zij in het huwelijk in Benthuijzen. Voor de kerk trouwden ze in het kleine gereformeerde kerkje aan het Lagereinde in Zegwaart. Het kersverse echtpaar vestigde zich in een nieuw huis aan de Molenweg 239a te Zegwaart (tegenwoordig Eerste Stationsstraat 160 Zoetermeer).

In het boterboerendorp Zoetermeer-Zegwaart werd meester Hendrik Nieuwenhuijsen al gauw beschouwd als een van de weinige 'dorpsintellectuelen'. Hij had het er maar druk mee. Wanneer er een nieuwe burgemeester moest worden ingehuldigd deed de kleine man zijn geklede jas aan, klom op het spreekgestoelte en sprak de nieuwe burgervader namens de dorpelingen toe. Twee maanden later, op 9 oktober, werd het eerste kind van Hendrik en Regina geboren, dochter Gerhardina (Dien, mijn moeder)."

Christelijke Zangvereniging
„Onderlinge Zanglust”
 te BENTHUIJZEN.
 Directeur de Heer H. NIEUWENHUIJSEN, Gedipl. Zangonderw.

Programma
 DER
1ste Zanguitvoering,
 D.V. te geven op
DINSDAG 25 JANUARI 1910,
 in de Ned. Herv. Kerk
TE BENTHUIJZEN.

Aanvang 7 uur precies.

Toegangsprijs met verplicht Programma
 — f 0,40. —
 Gereserveerde plaatsen f 0,10.

Verkrijgbaar bij de Bestuursleden te Benthuijzen en bij den Directeur te Zegwaart, alsmede 's avonds aan den ingang, voor zoover de voorraad strekt.

Druk J. VAN DEVENTER. — 's Gravenhage.

"VAN EENE KONINGSVROUWE"
 Solo zang door Regina Verweij
 tijdens de 1e Uitvoering van "Onderlinge Zanglust"
 te Benthuijzen
 op
 25 Januari 1910

10^e Druk.

Van een
Koningsvrouwe
 LIED
 voor een Zangstem.
 Woorden van
 P.A.M. BOELE VAN HENS BROEK
 Muziek van
ARNOLD SPOEL.

Opus 5. Prijs f 0,90.
 N^o 1. Voor Bariton (Engel.) — N^o 2. Voor Tenor.

's-Gravenhage, G. H. VAN ECK, Uitgever.
 (F. J. Weygand & Co.)

Het boek 'Krassen in de schors' verscheen onlangs bij uitgeverij Aspekt. Uit de flaptekst: Henk Roos raakte geïntrigeerd door het verborgen leven van zijn oudoom Gerard Nieuwenhuijsen (1877-1920). Hij ging erover in gesprek met zijn ooms, en ontdekte dat er over die oudoom in de familie nooit werd gesproken. Hij ging op onderzoek uit en op basis van de schaarse familie verhalen, archiefonderzoek en fantasie reconstrueerde hij het tragische onvoltooide leven van Gerard, de gefrustreerde kunstschilder, én het leven van diens broer Hendrik, onderwijzer, en opa van de schrijver. Het boek schetst een levendig tijdsbeeld, waarbij de schrijver de lezer meeneemt naar de tijd rond 1900. Hij gunt ons een blik in het kunstklimaat van die dagen; de emancipatie van het gereformeerde volksdeel; het christelijk onderwijs; de worsteling met homoseksualiteit; de psychiatrie. De auteur heeft zich ingeleefd in de hoofdfiguren, die hij met warmte en waardering beschrijft, sfeervol en schilderachtig: het boek leest als een schilderij! Een schilderij van het leven in het grootste stad Amsterdam versus het platteland van Kootwijkerbroek, Zoetermeer-Zegwaart, Benthuijzen en Loosduinen.

Henk Roos (1948) was na zijn studie aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten meer dan veertig jaar tekenleraar aan het Comenius College in Hilversum. Hij publiceerde veelvuldig in vakbladen. Sinds een aantal jaren geeft hij lezingen over beeldende kunst en poëzie.

Nieuwsgierig naar het boek (à € 22,50)? Bestel het via de auteur: hjroos@planet.nl

Straatnamen in Benthuisen: Het Beelaertspark

Welke inwoner van Benthuisen kent niet het Beelaertspark? Iedereen zal je de weg kunnen wijzen naar het kleine park ten noorden van het (voormalige) gemeentehuis. Veel veranderingen hebben hier al plaatsgevonden. Was het vroeger een moerassig stuk veengrond, nu staan er rondom de vijver riante woningen. Hoe het de vroegere bewoners verging kunt u lezen in de mijmeringen van Peter Bazen. Wij gaan eens na hoe het park aan zijn naam komt.

Door: Anneke Bregman – de Groot

Meer dan honderd jaar geleden bestond er nog geen Beelaertspark. Er waren geen huizen en in de volksmond noemde men het stuk bouwland “het moeras”. Het was drassige grond dat werd gepacht door de gebroeders Van Driel, graanhandelaars in ons dorp. De eigenaar was een landheer, die in en rond Benthuisen vele landerijen in zijn bezit had. Zijn naam? Gerrit Cornelis Otto Beelaerts van Benthuisen, wonende te Arnhem. Het dagelijks bestuur van zijn bezittingen liet Beelaerts over aan zijn rentmeester, de heer H. van Dijk. Die rentmeester woonde ook niet naast de deur. Hij was gevestigd in Dordrecht.

In 1903 kreeg Benthuisen een actieve burgemeester, de heer A. Verheul. Hij maakte zich grote zorgen over de huisvesting van de arbeiders. Zij woonden in krotten en verbouwde schuren. Daarom werd er met S. van Gaalen, J. van den Berg en J. Vreugdenhil een woningbouwvereniging opgericht. En in de

statuten staat dat de vereniging “... gezonde en uit zedelijk oogpunt goede woningen wil stichten ...”

De landheer

Gerrit Cornelis Otto Beelaerts van Emmichoven, heer van Benthuisen. Zo luidde de volledige naam van de eigenaar van onder andere het stuk land waarop de woningbouwvereniging haar oog had laten vallen. De familie Beelaerts was een oud Nederlands adellijk geslacht. Gerrit C.O. Beelaerts zorgde goed voor zijn landerijen en pachters. Burgemeester Verheul schrijft erover: “Op 7 februari 1692 werd het Ambacht aangekocht door de stad Rotterdam, die het op 21 Juli 1853 weder verkocht aan Otto Boudewijn 't Hooft. (...) Bij akte van boedelscheiding van 3 Januari 1889 kwam de Heerlijkheid in eigendom aan Gerrit Cornelis Otto Beelaerts van Emmichoven, die zich toen noemde Beelaerts van Benthuisen.

1953. In de huizen woonden v.l.n.r.: de families Zonneveld, Bregman, Snoep en Frijmann, in de huizen achteraan de families De Vrij, Zonneveld, Vermeulen en Spruitenburg.





Het Beelaertspark met op de achtergrond de hooibergen van de boerderij van Spijker aan de Slootweg.

Rechts: de tuinen in het Beelaertspark.

De heer G.C.O. Beelaerts van Benthuisen heeft als Ambachtsheer veel voor de gemeente gedaan. Steeds vond men bij hem een luisterend oor wanneer men bij hem kwam om over de belangen van Benthuisen te spreken en het was hem altijd een genoegen om mede te werken aan de bloei en de vooruitgang van deze kleine plaats." Toen het bestuur van de woningbouwvereniging dan ook bij de landheer aanklopte was hij bereid om een stuk grond tegen voordelige voorwaarden af te staan voor nieuwe woningen.

Erfpachtscontract

7 december 1914 gingen de landheer en de bestuursleden P. Gräper en burgemeester Verheul naar de notaris om een erfpachtcontract af te sluiten. Uit erkentelijkheid werd dan ook het Beelaertspark naar de landheer genoemd. Na deze mijlpaal kon begonnen worden met het bouwen van de woningen. G.C.O. Beelaerts die zo nauw bij het dorp betrokken was, had te kennen gegeven dat hij graag P. Gräper zag als architect van dit bouwplan, een wens waarmee de ledenvergadering geen problemen had. Er zouden 10 dubbele woningen worden gebouwd. Op de ledenvergadering werd de vraag gesteld waarom er niet gekozen was voor één aaneengesloten blok woningen. De burgemeester antwoordde dat er voldoende grond was voor meerdere woningblokken en dat een verspreide bouw gunstiger was voor het woongenot en de hygiëne. De kosten waren berekend op dertigduizend gulden.

Door de (Eerste Wereld)oorlog werden de prijzen verhoogd zodat het plan uiteindelijk 45 duizend gulden had gekost. De huur werd daarom met twee dubbeltjes verhoogd tot 2 gulden per week.

Huis en tuin

De bewoners hadden allemaal een grote tuin. Er werd zoveel verbouwd dat de Bregmannen die een deel van



de huizen bewoonden een deel van de opbrengst verkochten. De vijver zorgde voor voldoende water voor de tuin en de was.

In de jaren zestig raakten de bewoners hun grote tuinen kwijt. De koningin zou op bezoek komen en de burgemeester wilde koningin Juliana rondleiden in een mooi aangeharkt park(je). De grond werd omgespit en er kwamen stukjes grond met daarop allerlei gewassen die de boeren in en rond Benthuisen teelden. Er waren akkertjes met bieten, bonen en aardappels. In het midden stond een klein boerderijtje. Daarin werd het tuingereedschap bewaard. Kees Havenaar zette het huisje keurig in de verf.

De bewoners liepen massaal uit toen de koningin hun Beelaertspark bezocht. Maar of ze blij waren met het verlies van hun tuinen?

Kikkerbuurt

Al had het park een deftige naam in de volksmond werd het park meestal de 'kikkerbuurt' genoemd. Want in de grote vijver zaten heel veel kikkers die zowel 's avonds als 's morgens met veel gekwaak hun aanwezigheid kenbaar maakten.

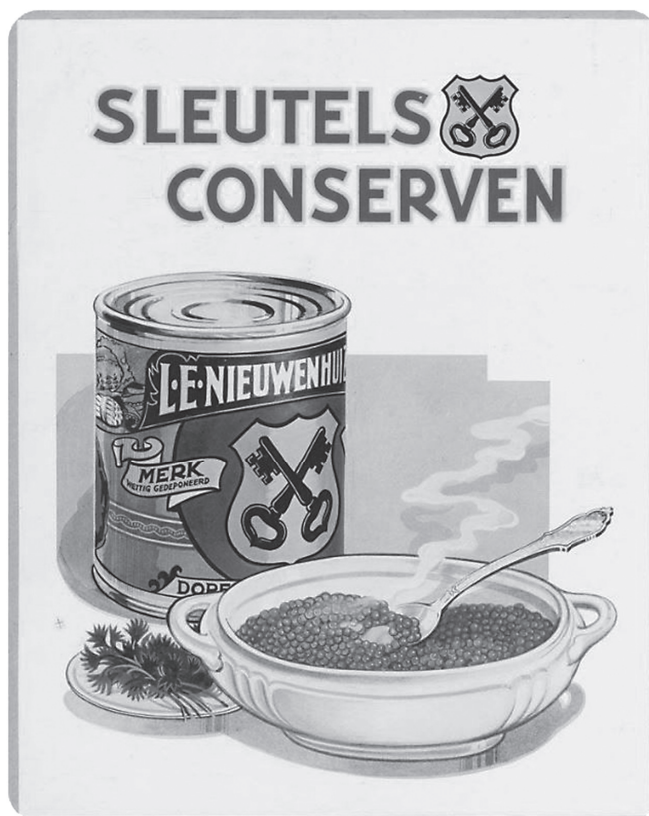
Bij de vijver staat dan ook een sokkel met daarop een kikker. En gelukkig wonen er nog steeds kikkers in de vijver van het Beelaertspark.

De erwtenpellerij bij Van Eeden Petersman

Vroeger in de zomervakantie kwamen er vaak vrachtwagens volgeladen met erwten door de Dorpsstraat. Nog ruik ik de zoete geur van de hoog opgetaste erwten. Die erwten werden opgehaald bij de boeren en naar de erwtenpellerij op de Zegwaartseweg gebracht. Naast de boerderij van de familie Van Eeden Petersman stond een grote loods waar de erwten werden gelost. De heer J. van Eeden Petersman vertelt erover. (Met toestemming van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer). En de heer A. de Groot deelt zijn ervaringen over zijn vakantiebaan bij de erwtenpellerij.

Door: Anneke Bregman – de Groot

Jan van Eeden Petersman vertelt tijdens een interview over de erwtenpellerij die naast de boerderij van zijn vader stond: “De firma Nieuwenhuizen uit Leiden zocht in 1946/47 een plaats om machines voor een conservenfabriek neer te zetten. De naam van de fabriek was ‘De Sleutels Conserven’. Die machines moesten de erwten, die van het land af kwamen, kunnen doppen. Zo zijn ze bij mijn vader terechtgekomen. Hoe dat is gegaan weet ik niet. Ik denk dat het gekomen is doordat mijn vader voor de oorlog al op het land erwten plukte. Dan zaten er 100 tot 150 man op een rij te plukken. Daar waren ook schoolkinderen bij! Dat deed mijn vader voor Tieleman en Drost in Leiden. Dat was ook een conservenfabriek. Dus hij had contacten, om een lang verhaal kort te maken. Eerst kwamen er twee Amerikaanse machines die met een licentie van de fabriek in België gemaakt waren. Die machines stonden in een nieuwe loods aan de vaart. En wij hadden het vervoer van de gedopte erwten en de erwten bij de boeren vandaan. Een jaar of twee later kwamen er weer twee machines bij en ik denk een jaar later weer vier machines. Toen stonden er acht machines. Daarna kwam er nog een loods bij. Tegen die tijd contracteerden wij zo’n beetje 90 tot 150 hectare. De erwten die werden verwerkt kwamen allemaal hier uit de buurt en uit West-Brabant. Dat ging dag en nacht door.



Dan krijg je natuurlijk het afgewerkte erwtenlof want die komen met het stro en het lof van het land.

En wij zorgden voor het afgewerkte erwtenlof. Dat moesten wij afvoeren naar de koeboeren voor veevoer. De gedopte erwten werden in kistjes gestort. Die lagen los in kisten want ze mochten niet gaan broeien en ze moesten heel snel weg worden gebracht. Ik geloof dat ze iedere twee uur weggingen. We hadden een oud dumpwagentje gekocht en daar reden we mee. Later hadden we een grotere wagen toen al die machines hier stonden. En als die erwten te lang moesten wachten dan werd direct een ander gewaarschuwd. Bas van Elleswijk en Jo Vroedsteijn werden nogal eens gebeld.



1948. Woning van de familie Van Eeden Petersman aan de Zegwaartseweg.
Bron: Beeldbank Zoetermeer

En Kneppers van de Stationsstraat reed ook wel eens. Uit BenthuiZEN kwam Jaap de Ruiter. Het waren wel allemaal mensen uit de buurt. Dat heeft geduurd, ik weet het haast zeker, tot 1966. Toen is dat spul naar de Hoogeveen gegaan bij Jan de Lugt, bij de driesprong in BenthuiZEN. Daar zijn toen een stuk of wat machines naar toe gegaan. Maar het liep heel snel terug. Dat is nu verleden tijd, die erwtenpluk."

Vakantiebaan

Anton de Groot vertelt: "Het is 60 jaar geleden, dat ik als 15-jarige, een periode van ca 6 weken, tweede helft juni en de maand Juli, vakantiewerk deed bij de erwtenpellerij. Ik zat toen op de mulo in Zoetermeer.

Het was hard werken, maar ook veel verdienen, Zeker voor een mannetje van 15 jaar. De arbeidsuren en omstandigheden waren wel wat anders dan nu. Er werd 24 uur per dag gedraaid. De dagploeg, waar ik onder viel, werkte van 's morgens 05.00 uur tot in de namiddag 17.00 uur. Als 15-jarige werkte je dus 12 uur per dag. Dat betekende dat ik 's avonds om 20.00 naar bed ging. Koffiepauze of lunchpauzes, die waren er niet, dat moest je onder werken door doen. Lunchen deed je in de stal of op de deel. Zittend op een veilingkist of een baal stro. Drinken nam je van thuis mee of haalde je uit de kraan.

Toiletten waren er niet. Sanitaire stops kon je maken aan de waterkant, bij de vaart. Voor een grotere boodschap was een hokje getimmerd boven de vaart. Maar daar was geen verlichting in en het hok werd 's nachts ook door de nachtploeg gebruikt dus ik wachtte wel tot ik weer thuis was."



Vrachtwagen GMC (voormalig legervoertuig van de Amerikanen) vol met doperwten en loof, zo van het land. Foto uit 1948.

Procedure

In het kort, ter verduidelijking, iets over de procedure. Het ongedorste erwtenstro werd door boeren uit de omgeving op boerenwagens aangevoerd, of vervoerd door De Ruiter en per vrachtwagencombinatie uit Friesland en de Noord-Oostpolder. Door mannen die op de vrachtwagen stonden werd het stro met een hooivork op een transportband in de voorzijde van de machine gestort. In grote trommels werden dan de erwten uit de peulen geslagen of geslingerd. De erwten werden in cuubsbakken opgevangen en gekoeld met brokken gemalen ijs, naar Leiden gebracht. Het overblijvende stro werd uit de trommel, met een transportband op vrachtwagens geladen en aan veeboeren geleverd om ingekuild te worden. Mijn vader kocht het ook en als het 's winters aan de koeien gevoerd werd, rook het sterk en zuur, maar goed, de koeien aten het. Mijn werk bestond uit het opruimen van het erwtenkaf, onder de trommelbanden.

Erwtenstro wordt op ruiters gezet om te drogen en gedorst te worden. Dit waren groene erwten om soep van te maken.



Er stonden drie machines naast elkaar. Je was dus wel steeds bezig, maar als de erwten bij droog weer geoogst waren, was het goed te doen. Als het geregend had, was het kaf zwaar en dan was het zweten. Het kaf moest namelijk met de hand op de vrachtwagens geschept worden, soms wel 3 meter hoog en dat viel niet mee.

De onderlinge verstandhouding onder het personeel was erg goed. De nachtploeg ruimde namelijk soms een uur lang het kaf niet op en dan was het 's morgens eerst een uur lang ploeteren om de achterstand weer weg te werken. De dag losploeg greep dan in en hielp mee. Later hield de chef van de nachtploeg het in de gaten en zorgde dat ik onder een schone machine kon beginnen.

Kortom, de werkomstandigheden waren primitief, maar dat was in het boerenbedrijf bijna overal, maar er heerste een gezellige sfeer en de onderlinge verhoudingen waren heel goed.



Boven: een vracht erwten klaar voor vervoer naar de pellerij.

Midden: overzicht van de erwtenpellerij bij Van Eeden Petersman aan de Zegwaartseweg en onder een foto van de Zegwaartseweg in de zestiger jaren.

Bron: Beeldbank Zoetermeer



Veel van de medewerkers op de pellerij waren losse werknemers die dan elders de oogst in gingen. Ik herinner me nog namen van andere (oudere) werknemers: Mijndert v/d Haven en Johannes Bij de Vaate.

Dat lossen leek erg zwaar werk, maar dat viel alles mee. Het was 1 wagen op en 1 wagen af, dus na elke geloste wagen rustte je een wagenlang en zat je naast de opvoerband. Het vergde wel meer van je spieren maar was goed te doen. Aan het eind van het seizoen werd er vrijdagsnachts niet gepeld en moest er schoon gedraaid worden, dus draaiden we eens tot 's avonds 22.00 uur. Ik weet nog dat ik daarna de klok rond heb geslapen, dus het was wel vermoeiend, maar ik heb er, behalve een nieuwe bromfiets, niets aan overgehouden.

Sparen voor een brommer

In het daaropvolgende jaar ben ik er weer 6 weken geweest. Ik weet dit nog goed. In die zes weken, had ik bijna het geld (op honderd gulden na) voor een nieuwe brommer bij elkaar. In die vakantieperiode verdiende ik Hfl 100,-- netto per week, dat was meer dan m'n vader per week netto verdiende! Het loon werd toen nog handje contantje afgerekend. De arbeidsomstandigheden waren dat jaar al aanzienlijk verbeterd. Er was namelijk een kantine geplaatst dus je kon daar je brood opeten en wat te drinken kopen. Dit eten en of drinken moest wel snel gebeuren want de machines draaiden door. Deze tweede vakantieperiode deed ik 4 weken hetzelfde werk als het jaar ervoor. De laatste twee weken maakte ik promotie en werd ik wagenlosser. Aan het einde van de erwtenperiode vertrokken al wat mannen omdat de graanoogst begon.

Bronnen:

Historisch genootschap Oud Soetermeer; (uit een interview met J. van Eeden Petersman).
Dhr. A. de Groot.



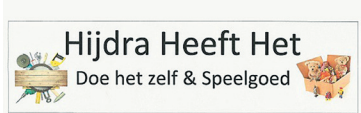
onze

BENTHUIZER



TURFJES

sponsors

 Van Aalst Groothandel B.V. Italiëlaan 12 2391 PT Hazerswoude-Dorp Tel.: 0172 40 44 55 info@vanaalst-groothandel.nl www.vanaalst-groothandel.nl	 C. van Mourik Holding B.V. Leidsewal 34E 2712 BW Zoetermeer 06 53 36 48 85
 Bremmer Transport College Italiëlaan 8c 2391 PT Hazerswoude Tel.: 0172 23 23 44 info@bremmertransportcollege.nl www.bremmertransportcollege.nl	 Administratiekantoor W. Pos Register Belastingadviseur Emmaplaats 32 2731 GL Benthuizen Tel.: 06 51 91 92 21 info@wimpos.nl
 Boomkwekerij Bij de Vaate en de Peinder Westzijdeweg 4b 2391 JG Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 33 17 060	 Verbreepark 10-A 2731 BR Benthuizen Tel.: 079 34 60 969 www.poskaart.nl
 colpa optiek Opticien, optometrist en hoorspecialist Gespecialiseerd in oogzorg, oogklachten, hoorzorg en meer Burgemeester Colijnstraat 21 2771 GE Boskoop Tel.: 0172 21 46 37 www.colpaoptiek.nl	 Kevin Schut Veluwemeer 42 2729 PC Zoetermeer Tel.: 06 24 49 14 51 info@schoonmaakbedrijfpos.nl
 fortune COFFEE Van der Waalstraat 58 2721 KX Zoetermeer Tel.: 079 34 38 810 www.fortune.nl	 Internationaal Transportbedrijf C. de Ruiter en Zonen B.V. Westzijdeweg 69a 2391 JE Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 33 16 200 www.cderuiter.nl
 de Fysiotherapeut Dorpsstraat 49 2731 AL Benthuizen Tel.: 079 34 11 877 www.fysiobenthuizen.nl	 De Ruiter Transport B.V. Italiëlaan 8 2391 PT Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 33 15 700 www.deruitertransportbv.nl
 AANNEMINGSBEDRIJF GRÄPER B.V. Dorpsstraat 77 2731 AM Benthuizen Tel.: 079 33 13 962 www.aannemingsbedrijfgraper.nl	 Administratiekantoor Willem Dreeslaan 229-231 2729 NE Zoetermeer Tel.: 079 31 90 687 info@slootwegconsultancy.nl www.slootwegconsultancy.nl
 HASSEFRAS H verzekeringen • pensioenen • hypotheek • financiële planning Ambachtsplein 2 2391 BD Hazerswoude-Dorp Tel.: 0172 58 83 40 www.hassefras.com	 Hogeveenseweg 51 2731 LB Benthuizen Tel.: 0172 58 30 50 www.mvdspek.nl
 Hijdra Heeft Het Doe het zelf & Speelgoed Prins Willem Alexanderplein 6 2731 EJ Benthuizen Tel.: 079 33 13 443	 VDS Automotive Services B.V. Heerewegh 28 2731 BM Benthuizen Tel.: 079 59 39 445 www.vdsautomotive.nl
 JOBARCO Verbreepark 15 2731 BR Benthuizen Tel.: 079 33 19 313 www.jobarco.com	 Prins Willem Alexanderplein 7 2731 EJ Benthuizen Tel.: 079 33 13 940 www.plus.nl/plus-verheul-benthuizen
 J.v.d.Kooy Timmer & onderhoudsbedrijf De Tocht 8 2731 CJ Benthuizen Tel.: 06 10 80 08 39	 Hogeveenseweg 4 2391 NR Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 34 10 539 info@vermeulengroep.com www.vermeulengroep.com
 vdm Kwaliteit en zekerheid! Verbreepark 23 2731 BR Benthuizen Tel.: 079 34 20 601 www.vdmbv.com	 Administratiekantoor Verbreepark 6 2731 BR Benthuizen Tel.: 079 33 10 800 www.kantoorzaal.nl



Boven: op 25 mei 1965 bezoekt koningin Juliana het Beelaertspark, voor de gelegenheid omgetoverd tot landbouw-expositie. Dit ten koste van de (groente)tuinen van de bewoners. De belangstelling voor de koningin was groot.



Monumentendag staat dit jaar in het teken van duurzaamheid en hergebruik. Rechts een scheepsschroef die een tweede leven begonnen is als lamp.